

Ю.В. Демська, аспірант

Національний університет «Львівська політехніка»

Теоретичні та організаційні аспекти внутрішнього контролю резервів капіталу підприємств

(Представлено: к.е.н., доц. Вигівська І.М.)

Потреба формування протикризowego механізму в умовах посилення невизначеності економічного середовища підприємств не лише істотно підвищує роль внутрішнього контролю в системі управління підприємством, але й ставить низку завдань щодо розвитку його методичних та організаційних положень, спрямованих на забезпечення адаптації господарюючих суб'єктів до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищах. У статті систематизовано теоретичні засади внутрішнього контролю для розроблення комплексного підходу до побудови системи внутрішнього контролю резервів капіталу. Проведено аналіз поняття «внутрішній контроль» та визначено сутність внутрішнього контролю резервів капіталу, окреслено мету та завдання внутрішнього контролю резервів капіталу. Завдяки використанню загальнонаукового методу дедукції розроблено етапи проведення внутрішнього контролю резервів капіталу та визначено елементи системи внутрішнього контролю резервів капіталу. За результатами дослідження встановлено, що система внутрішнього контролю резервів підприємства охоплює чотири види елементів – суб'єкти контролю, об'єкти контролю, методи контролю та засоби і канали комунікації, а процес цього контролю – три групи етапів, а саме організаційно-підготовчий, дослідний та результативно-узагальнюючий. Тому для організації внутрішнього контролю резервів капіталу на підприємстві необхідно забезпечити ефективний комунікаційний зв'язок для отримання та передачі необхідних інформаційних потоків. Тоді система внутрішнього контролю буде спроможна надати в результаті інформацію не лише стосовно минулого та теперішнього стану певного об'єкта, а й виявити його майбутні тенденції.

Ключові слова: внутрішній контроль; резерви капіталу; управління ризиками; система внутрішнього контролю; системний підхід; процесний підхід.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Вагомий внесок у розробку теоретичних та організаційно-методичних положень внутрішнього контролю та їх застосування в практичній діяльності суб'єктів господарювання зробили такі вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, Т.А. Бутинець, Б.І. Валуєв, Р.М. Воронко, Г.Л. Вознюк, Л.В. Дікань, А.Г. Загородній, Є.В. Калюга, Р.О. Костирко, М.В. Кужельний, М.Д. Корінько, В.М. Мурашко, С.М. Петренко, Л.М. Пилипенко, В.С. Рудницький, Б.Ф. Усач, М.Г. Чумаченко, В.О. Шевчук, В.М. Яценко та інші. Організацію і методику контролю резервів капіталу у своїх працях досліджували: Ю.А. Верига, Н.М. Воськало, М.О. Козлова, А.І. Курак, М.М. Орищенко. Водночас проблема внутрішнього контролю резервів капіталу залишається недостатньо вирішеною.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні сутності внутрішнього контролю резервів капіталу підприємства, формуванні його завдань та етапів проведення.

Викладення основного матеріалу дослідження. Резерви, що створюються у системі бухгалтерського обліку, доцільно вважати резервами капіталу, оскільки їхня основна функція полягає у захисті капіталу підприємства від редукації, підтримці його економічного потенціалу та забезпеченні фінансово-економічних умов провадження діяльності. На сьогодні законодавчо регламентованими для підприємств є такі види резервів, як резервний капітал, резерв сумнівних боргів та забезпечення майбутніх витрат та платежів, які на думку окремих науковців (зокрема І.Й. Яремка [1], Ю.А. Вериги та М.М. Орищенко [2]) належать до резервів капіталу. Основними ознаками резервів капіталу є: 1) резервна мета їх формування; 2) цільове призначення; 3) обов'язковість формування відповідно до законодавчо-нормативних норм та облікової політики підприємства; 4) створення за рахунок витрат або чистого прибутку.

Внутрішній контроль резервів капіталу переважно спрямований на запобігання неефективних операцій, пов'язаних з резервами, та необ'єктивного висвітлення інформації про них у системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Для визначення сутності внутрішнього контролю резервів капіталу спершу доцільно дослідити внутрішній контроль як загальну економічно-управлінську категорію, а потім, використовуючи загальнонауковий метод дедукції, перенести отримані результати на внутрішній контроль резервів капіталу як конкретну категорію [3, с. 70] (табл. 1).

Визначення поняття «внутрішній контроль» у працях українських науковців

ПІБ науковця	Визначення поняття «внутрішній контроль»
Бутинець Т.А. [4]	Внутрішній контроль є однією з основних функцій управління і системою постійного спостереження та перевірки роботи фірми з цілю оцінки обґрунтованості й ефективності ухвалених управлінських рішень, виявлення відхилень і несприятливих ситуацій, своєчасного інформування керівництва для прийняття рішень щодо усунення, зниження ризиків його діяльності й управління ними
Воронко Р.М. [5]	Внутрішній контроль – це система контрольних процедур, план організації та методи управління об'єктом з метою ефективного ведення бізнесу, захисту активів, попередження помилок, охайності облікових перевірок та своєчасного надання фінансової інформації
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [6]	Внутрішній контроль – система заходів, які проводить керівництво підприємства з метою забезпечити найефективніше виконання всіма працівниками посадових обов'язків у процесі здійснення господарських операцій. Цей контроль передбачає отримання інформації щодо дотримання законів та нормативних актів, ефективності діяльності підприємства, достовірності обліку та фінансової звітності
Дорош Н.І. [7]	Внутрішній контроль визначається як діяльність, що здійснюється радою директорів організації та іншим управлінським персоналом, яка спрямована на забезпечення достатньої впевненості стосовно досягнення цілей організації за такими напрямками: достовірність фінансової звітності; відповідність діючим законам та нормативам; ефективність і результативність господарських операцій
Зубчик С.М. [9, с. 42]	Внутрішній контроль – система безперервних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління, що здійснюється керівництвом підприємства або уповноваженою ним посадовою особою, з метою формування певних інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним для підприємства способом
Калюга Є.В. [9]	Внутрішній контроль – це система спостереження за ефективністю, доцільністю та законністю здійснюваних операцій з метою збереження грошових потоків та матеріальних цінностей, а також це складова ринкового механізму та одна з основних функцій управління підприємством
Каменська Т.О. [10]	Внутрішній контроль – це процес, що має реалізовуватися постійно уповноваженими органами управління (починаючи з наглядової ради й менеджерів усіх рівнів) та співробітниками підприємства із застосуванням певних процедур і методів контролю на базі доступної інформації
Ковтун Т.В. [11]	Внутрішній контроль – це процес, спрямований на досягнення стратегічних довготермінових цілей компанії, що і є результатом дій керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності компанії в цілому та її окремих підрозділів
Корінько М.Д. [12, с. 53]	Внутрішній контроль – це система заходів, визначених керівництвом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного виконання усіма працівниками своїх обов'язків щодо забезпечення та здійснення господарських операцій
Костирко Р.О. [13]	Внутрішній контроль полягає у комплексному дослідженні законності й доцільності господарських операцій та оцінці фактичного стану об'єкта контролю з метою реагування на відхилення від нормативів для досягнення цілей управління витратами і прийняття управлінських рішень
Куцик П.О. [14]	Внутрішній контроль – самостійна функція управління, яка є засобом налагодження зворотних зв'язків, завдяки чому управлінський персонал підприємства чітко простежує хід виконання прийнятих ним рішень
Мурашко В.М. [15, с. 11]	Внутрішній контроль є системою постійного спостереження за ефективністю діяльності підприємств, збереженням і ефективністю використання цінностей та коштів, доцільністю і вірогідністю операцій та процесів
Нападовська Л.В. [16, с. 19]	Внутрішній контроль – це процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, окреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень
Петренко С.М. [17, с. 10]	Внутрішній контроль – це комплекс контрольних дій, організованих власником і керівництвом підприємства, спрямованих на досягнення мети підприємства з позиції оцінки управлінської діяльності щодо різних рівнів управління в частині ідентифікації і зниження ризику ведення бізнесу

Залежно від мети і завдань внутрішнього контролю науковці трактують його як:

- 1) систему заходів, які проводять з метою отримання інформації про законність і достовірність господарських операцій та ефективне виконання посадових обов'язків працівниками;
- 2) функції управління та процедури, які власники чи керівники підприємства виконують з метою отримання інформації для прийняття чи коригування управлінських рішень;
- 3) комплекс контрольних дій, які проводять для вчасного реагування на відхилення від нормативів з метою досягнення цілей організації з найменшими ризиками;
- 4) систему постійного спостереження за ефективністю та доцільністю господарських операцій з метою збереження грошових потоків та цінностей.

Тобто сутність внутрішнього контролю науковці розглядають з використанням процесного (процедурного) або системного підходів. Застосовуючи загальнонауковий метод дедукції, відповідно до процесного підходу внутрішній контроль резервів капіталу можна трактувати як комплекс процедур, які виконують уповноважені на це особи підприємства з метою встановлення законності та доцільності здійснення господарських операцій щодо резервів капіталу та достовірності й повноти представлення інформації про них у звітності з огляду на потреби її користувачів.

Відповідно до наведеного вище визначення внутрішнього контролю резервів капіталу, серед основних завдань цього контролю можна виокремити такі перевірки:

- 1) дотримання законності господарських операцій щодо резервів капіталу з урахуванням галузевих особливостей та видів регламентованих резервів відповідно до законодавчо-нормативних документів, внутрішніх розпоряджень підприємства, установчих документів та облікової політики;
- 2) правильності формування, визнання й оцінювання резервів капіталу для запобігання або зменшення негативного впливу ризиків та їхнього списання під час настання ризикових подій;
- 3) документального оформлення операцій з резервами капіталу та їх цільового використання;
- 4) достовірності та повноти подання інформації про резерви капіталу у фінансовій звітності.

Дещо в іншому контексті сутність внутрішнього контролю розглядається згідно із системним підходом. Погоджуємося з думкою В.Ф. Максимової, яка зазначає, що системний підхід є об'єктивно необхідною умовою побудови ефективної системи контролю, тому що з його використанням можна врахувати всі внутрішні взаємозв'язки складної категорії. «Загальна направленість дослідження за системним підходом визначається декількома блоками рішень: теоретичні, концептуальні, організаційні, методичні. Кожен блок супроводжується детальним аналізом наявних наукових та практичних розробок у цій сфері досліджень. Це дає змогу достовірно оцінити стан проблеми, визначити ступінь позитивності наявних рішень, рекомендацій, положень; окреслити невирішені й дискусійні питання; розвинути наявні наукові результати попередників і адаптувати їх стосовно можливості використання з метою впровадження цілісної системи внутрішнього економічного контролю в промислових підприємствах» [18, с. 77–87].

Для цілісної характеристики системи внутрішнього контролю резервів капіталу потрібно врахувати середовище, в якому вона функціонує, і їхні функції, які визначаються залежно від їхнього місця і призначення у системі визначити її елементи (рис. 1).

Рис. 1. Елементи системи внутрішнього контролю резервів капіталу

Доречно виокремити чотири елементи системи внутрішнього контролю резервів капіталу:

- 1) суб'єкти контролю резервів капіталу – управлінський чи обліковий персонал, який уповноважений приймати рішення щодо нарахування та використання (списання) резервів;
- 2) об'єкти контролю резервів капіталу – безпосередньо резерви за їхніми видами (резерв сумнівних боргів, резервний капітал, резерв майбутніх витрат і платежів), фактори і критерії їхнього формування;

3) методи контролю резервів капіталу – конкретні прийоми фактичного, документального, нормативно-правового контролю тощо;

4) засоби і канали комунікації – документація (первинні документи, звітність, облікові дані), програмне забезпечення та електронно обчислювальна техніка тощо.

Здійснення внутрішнього контролю на підприємстві повинна мати визначену послідовність, яку доцільно представити у вигляді етапів. Процес внутрішнього контролю науковці поділяють на три етапи: організаційно-підготовчий, дослідний (методичний), результативно-узагальнюючий, кожен з яких передбачає виконання низки завдань [19, с. 156–157]. Разом з тим, під час формування завдань на кожному з етапів потрібно враховувати предметно-об’єктну специфіку контролю, галузеву особливість діяльності підприємства та ризики, які властиві цій діяльності.

Застосовуючи загальнонауковий метод дедукції доцільно виокремити такі ж етапи проведення внутрішнього контролю для резервів капіталу (рис. 2). На першому організаційно-підготовчому етапі визначають види резервів капіталу щодо яких потрібно здійснювати внутрішній контроль (резерв сумнівних боргів, резерв наступних витрат і платежів, резервний капітал), виконавців контролю та терміни його здійснення. На другому етапі безпосередньо здійснюють контрольні процедури щодо визначених об’єктів резервів капіталу. Цей етап, зокрема, передбачає групування облікової інформації щодо резервів капіталу, перевірку первинних документів і облікових реєстрів на правильність, повноту, своєчасність формування і цільового використання резервів капіталу та відображення інформації про них у фінансовій звітності. На третьому результативно-узагальнюючому етапі аналізуються виявлені невідповідності та порушення за результатами проведення внутрішнього контролю, та складають звіт і передають його керівництву для прийняття відповідних рішень.

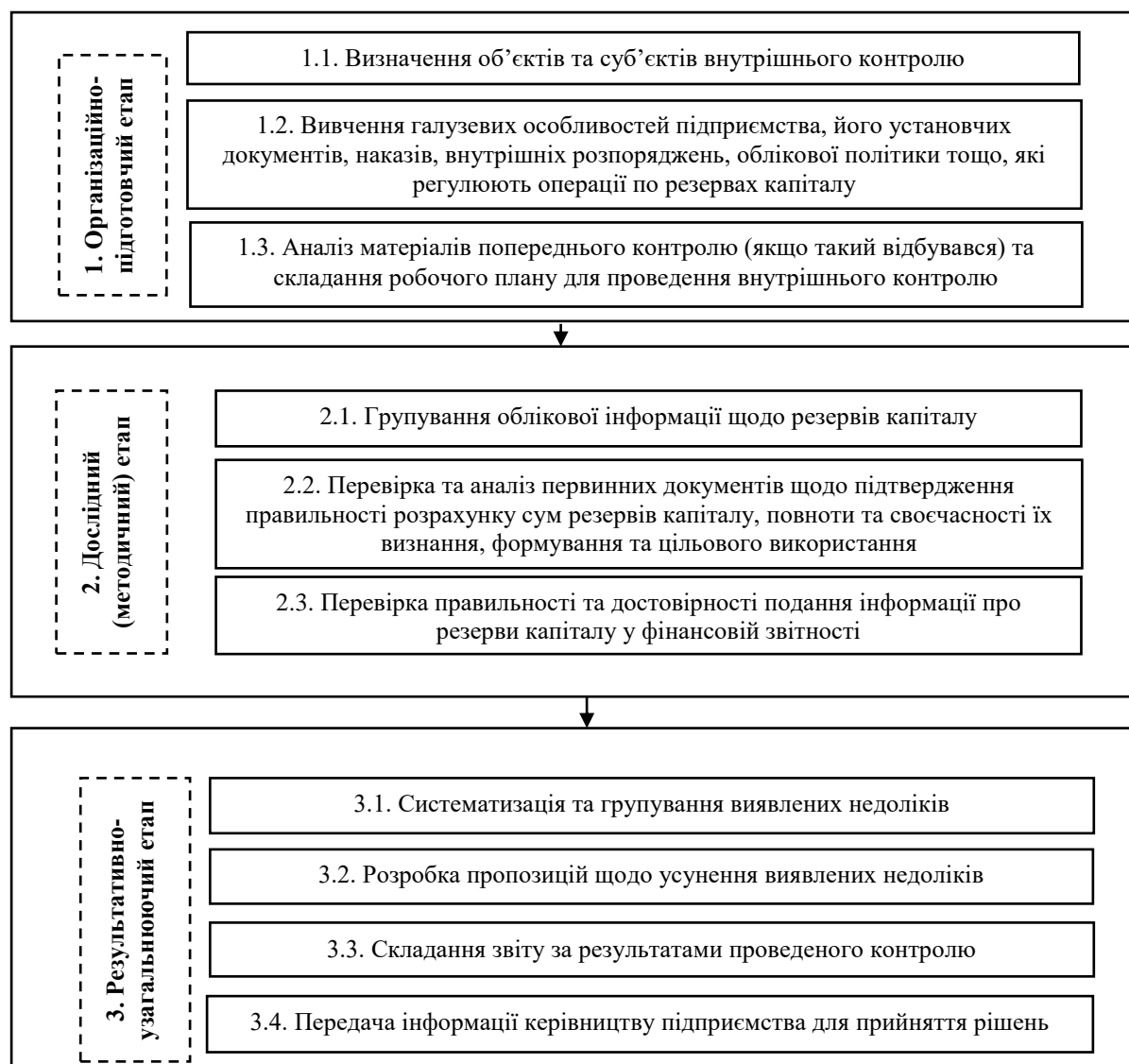

Рис. 2. Етапи проведення внутрішнього контролю резервів капіталу

Зазначені етапи та завдання на кожному з етапів внутрішнього контролю резервів капіталу мають рекомендаційний характер та не є уніфікованими, а спрямовані на узагальнення і систематизацію завдань під час проведення внутрішнього контролю резервів капіталу. Залежно від умов, в яких функціонує підприємство, внутрішньої регламентації його діяльності й інформаційних потреб завдання та їх послідовність на кожному з етапів можуть дещо змінюватися і доповнюватися.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Внутрішній контроль резервів капіталу призначений встановити законність та економічну доцільність здійснення господарських операцій щодо резервів капіталу, перевірити цільове використання резервів капіталу та відповідність їхнього документального оформлення вимогам законодавчо-нормативних документів. Результати внутрішнього контролю резервів капіталу використовують для уникнення в подальшому порушень в обліку резервів капіталу. Оскільки сучасне середовище функціонування підприємств характеризується високою динамічністю змін, спричинених багатьма факторами, підприємствам доцільно розробити концепцію протидії потенційним загрозам для збереження своєї фінансової стійкості. Ефективно організована система внутрішнього контролю резервів капіталу є одним з функціональних інструментів забезпечення економічної стабільності підприємства та убезпечення його від імовірних ризиків і втрат.

Результати проведеного дослідження у визначенні сутності поняття «внутрішній контроль» резервів капіталу, виокремлені його мети та завдань. Із застосуванням загальнонаукового методу дедукції рекомендовано три групи етапів (організаційно-підготовчий, дослідний та результативно-узагальнюючий) проведення внутрішнього контролю резервів капіталу. Встановлено, що система внутрішнього контролю резервів підприємства охоплює чотири види елементів – суб'єкти контролю, об'єкти контролю, методи контролю та засоби і канали комунікації. Ефективність внутрішнього контролю резервів капіталу підприємства за системним підходом визначається сукупністю елементів системи, а за процесним – переліком процедур і завдань контролю та результатами їхнього виконання.

Перспективи подальших досліджень за цією тематикою пов'язані з організацією внутрішнього контролю резервів капіталу, зокрема розробленням його регламенту, форм робочих документів та звітів, а також методики його проведення тощо.

Список використаної літератури:

1. *Яремко І.Й.* Економічні категорії в методології обліку : монографія / *І.Й. Яремко*. – Львів : Каменяр, 2002. – 192 с.
2. *Верига Ю.А.* Резервування капіталу: облік, аудит та звітність : монографія / *Ю.А. Верига, М.М. Орищенко*. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 177 с.
3. *Загородній А.Г.* Ризики аудиторської діяльності: методика виявлення й оцінювання : монографія / *А.Г. Загородній, Л.М. Пилипенко*. – Львів : ЗУКЦ, 2010. – 231 с.
4. *Бутинець Т.А.* Внутрішній контроль: суть і зміст / *Т.А. Бутинець* // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – Житомир, 2008. – С. 31–42.
5. *Воронко Р.М.* Трактатування внутрішнього контролю та проблеми його застосування на підприємствах / *Р.М. Воронко, І.А. Басіста* // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10 (3). – С. 139–146 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%283%29_24.
6. *Загородній А.Г.* Фінансово-економічний словник / *А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк*. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 844 с.
7. *Дорош Н.І.* Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві / *Н.І. Дорош* // Вісник Львівської комерційної академії. Серія : Економічна. – 2014. – Вип. 44. – С. 148–152 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_44_31.
8. *Зубчик С.М.* Внутрішньогосподарський контроль на підприємствах: організація та методика : дис. ... к.е.н. : 08.00.09 / *С.М. Зубчик*. – Львів, 2016. – 318 с.
9. *Калюга Є.В.* Фінансово-господарський контроль у системі управління : монографія / *Є.В. Калюга*. – К. : Ельга ; Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
10. *Каменська Т.О.* Внутрішній контроль і аудит в управлінні : практ. посіб. / *Т.О. Каменська, О.Ю. Редько*. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – 375 с.
11. *Ковтун Т.В.* Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства / *Т.В. Ковтун* // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2012. – № 6. – С. 65–170.
12. *Корінько М.Д.* Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація : монографія / *М.Д. Корінько*. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2007. – 429 с.
13. *Костирко Р.О.* Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: методологія та організація : монографія / *Р.О. Костирко*. – Луганськ : СНУ ім. В.Даля, 2010. – 728 с.
14. *Куцик П.О.* Внутрішній контроль розрахункових операцій в системі управління будівельним підприємством / *П.О. Куцик* // Вісник Львівської комерційної академії. Серія : Економічна. – 2013. – Вип. 42. – С. 116–122.
15. *Мурашко В.М.* Контроль і ревізія фінансово-господарської діяльності : навч. посіб. / *В.М. Мурашко, Т.М. Сторожук*. – К. ; Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 311 с.
16. *Нападовська Л.В.* Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія / *Л.В. Нападовська*. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 224 с.

17. Петренко С.М. Внутрішній контроль діяльності підприємств і його інформаційне забезпечення: теорія, методологія, організація : автореф. дис. на здобут. наук. ступ. к.е.н. : спец. 08.00.09 / С.М. Петренко ; ДАСОА. – К., 2010. – 39 с.
18. Максимова В.Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку : монографія / В.Ф. Максимова. – Одеса : ОДЕУ, 2005. – 269 с.
19. Курак А.І. Облік та контроль забезпечень майбутніх витрат і платежів в управлінні ризиками підприємства : дис. ... к.е.н. : 08.00.09 / А.І. Курак ; Львівський торговельно-економічний університет. – Львів, 2019.

References:

1. Jaremko, I.J. (2002), *Ekonomichni kategorii' v metodologii' obliku*, monografija, Kamenjar, L'viv, 192 p.
2. Veryga, Ju.A. and Oryshhenko, M.M. (2011), *Rezervuvannja kapitalu: oblik, audyt ta zvitnist'*, monografija, RVV PUET, Poltava, 177 p.
3. Zagorodnij, A.G. and Pylypenko, L.M. (2010), *Ryzyky audytors'koi' dijal'nosti: metodyka vyjavlennja j ocinjuvannja*, monografija, ZUKC, L'viv, 231 p.
4. Butynec', T.A. (2008), «Vnutrishnij kontrol': sut' i zmist», *Visnyk Zhytomyr'skogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu*, serija *Ekonomichni nauky*, Zhytomyr, pp. 31–42.
5. Voronko, R.M. and Basista, I.A. (2013), «Traktuvannja vnutrishn'ogo kontrolju ta problemy jogo zastosuvannja na pidpryjemstvah», *Ekonomichni nauky*, serija *Oblik i finansy*, Issue 10 (3). pp. 139–146, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%283%29_24
6. Zagorodnij, A.G. and Voznjuk, G.L. (2011), *Finansovo-ekonomichnyj slovnyj*, 3th ed., dop. i pererob., Vydavnytstvo L'viv's'koi' politehniky, L'viv, 844 p.
7. Dorosh, N.I. (2014), «Vnutrishnij kontrol' ta audyt v upravlinni ryzykamy na pidpryjemstvi», *Visnyk L'viv's'koi' komercijnoi' akademii'*, serija *Ekonomichna*, Issue 44, pp. 148–152, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_44_31
8. Zubchuk, S.M. (2016), «Vnutrishn'ogospodars'kyj kontrol' na pidpryjemstvah: organizacija ta metodyka», Ph.D. Thesis, spec. 08.00.09, L'viv, 318 p.
9. Kaljuga, Je.V. (2002), *Finansovo-gospodars'kyj kontrol' u systemi upravlinnja*, monografija, El'ga, Nika-Centr, K., 360 p.
10. Kamens'ka, T.O. and Red'ko, O.Ju. (2015), *Vnutrishnij kontrol' i audyt v upravlinni*, prakt. posib., DP «Inform.-analit. agentstvo», K., 375 p.
11. Kovtun, T.V. (2012), «Systema vnutrishn'ogo kontrolju jak nevid'jemnyj element operacijnoi' systemy pidpryjemstvah», *Visnyk Hmel'nyc'kogo nacional'nogo universytetu*, Hmel'nyc'kyj, No. 6, pp. 65–170.
12. Korin'ko, M.D. (2007), *Kontrol' ta analiz dijal'nosti sub'ektiv gospodarjuvannja v umovah i'i' dyversyfikacii': teorija, metodologija, organizacija*, monografija, Inform.-analit. agentstvo, K., 429 p.
13. Kostyrko, R.O. (2010), *Kontrol' i analiz v systemi upravlinnja ekonomichnym potencialom gospodarjujuchogo sub'jekta: metodologija ta organizacija*, monografija, SNU im. V.Dalja, Lugans'k, 728 p.
14. Kucyk, P.O. (2013), «Vnutrishnij kontrol' rozrahunkovyh operacij v systemi upravlinnja budivel'nym pidpryjemstvom», *Visnyk L'viv's'koi' komercijnoi' akademii'*, serija *Ekonomichna*, Issue 42, pp. 116–122.
15. Murashko, V.M. and Storozhuk, T.M. (2001), *Kontrol' i revizija finansovo-gospodars'koi' dijal'nosti*, navch. posib., Akademiya DPS Ukrai'ny, K., Irpin', 311 p.
16. Napadovs'ka, L.V. (2000), *Vnutrishn'ogospodars'kyj kontrol' v rynkovij ekonomici*, monografija, Nauka i osvita, Dnipropetrovs'k, 224 p.
17. Petrenko, S.M. (2010), «Vnutrishnij kontrol' dijal'nosti pidpryjemstv i jogo informacijne zabezpechennja: teorija, metodologija, organizacija», Abstract of Ph.D. dissertation, spec. 08.00.09, DASOA, K., 39 p.
18. Maksimova, V.F. (2005), *Vnutrishnij kontrol' ekonomichnoi' dijal'nosti promyslovogo pidpryjemstva – systemnyj pidhid do rozvytku*, monografija, ODEU, Odesa, 269 p.
19. Kurak, A.I. (2019), «Oblik ta kontrol' zabezpechen' majbutnih vytrat i platezhiv v upravlinni ryzykamy pidpryjemstva», Ph.D. Thesis, spec. 08.00.09, L'viv's'kyj torgovel'no-ekonomichnyj universytet, L'viv.

Демська Юлія Василівна – аспірант кафедри обліку та аналізу Національного університету «Львівська політехніка».

Наукові інтереси:

- система бухгалтерського обліку та контролю резервів підприємств;
- управління якістю в освіті.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2020.